

ויקרא אחרי מות קדושים מסירות נפש על מה

בפרשת אחרי מות מתוארת העבודה של הכהן הגדול ביום הכיפורים. המשנה במסכת יומא (א ה), מתארת את הכנת הכהן הגדול לקראת עבודת היום הגדול הזה, ואומרת: מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה והעלוהו לעליית בית אבטינס והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו: אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין:

מדוע צריכים הזקנים והכהן הגדול לבכות, ומהי ההדרכה שהם נותנים לו? מפרש התלמוד (יט): שבלשכת בית אבטינס¹ לימדו את הכהן הגדול את העבודה של הקטורת ביום הכיפורים. בפרטי העבודה הזו, הייתה מחלוקת גדולה בין הפרושים לבין הצדוקים. הצדוקים פירשו את הפסוק **כִּי בָעֵנָן אֲרָאָה עַל הַכֹּהֵן שֶׁבִּרְשָׁתוֹ**, שהכהן הגדול צריך לשים את הקטורת על הגחלים לפני שהוא נכנס לקדש הקודשים, וכך להראות בקדש הקדשים בענן הקטורת. לעומתם שמו הפרושים דגש על פסוק אחר מפרשתנו וְלָקַח מִלֵּא הַמִּחְתָּה גִּחְלִי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וּמִלֵּא חֲפָנָיו קִטְרֶת סַמִּים דָּקָה וְהֵבִיא מִבֵּית לִפְרֹכֶת: וְנָתַן אֶת הַקִּטְרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה', כלומר הנתינה של הקטורת על הגחלים צריכה להעשות לפני ה', כלומר בתוך קדש הקודשים. מכיוון שהתורה מדגישה וְכָל אֹדֶם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבָאוּ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֵאתוֹ, הרי שהיה צריך לסמוך על הכהן הגדול שיעשה את העבודות כראוי. זקני הכהונה היו משביעים את הכהן הגדול, שלא ישנה את סדר העבודה הנכון, ולא ינהג כפירוש המוטעה של הצדוקים. אחרי האזהרה הזו, הוא בכה מכיוון שחשדו בו, והם בכו, שמא חשדו בכשרים.

אינני יודע מדוע המחלוקת הזו הייתה כל כך חשובה², אך על רקע זה מספרת הגמרא (יט): סיפור: מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס. ביציאתו היה שמח שמחה גדולה. פגע בו אביו, אמר לו: בני, אף על פי שצדוקין אנו - מתיראין אנו מן הפרושים. אמר לו: **כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה כי בענן אראה על הכפֹּת. אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו. עכשיו שבא לידי - לא אקיימנו?** אמרו: לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה, והיו תולעין יוצאין מחוטמו. ויש אומרים: ביציאתו ניגף.

מי שיש לו ידע באגדות חז"ל, ואוזן רגישה, אינו יכול שלא להזדעזע מן המשפט כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה ... אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו. עכשיו שבא לידי - לא אקיימנו? זהו משפט המוכר לנו מאוד, מסיפור מפורסם אחר (ברכות סא):

בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: **כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בְּכָל נַפְשִׁי - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?** היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד.

אין ספק שמי שסיפר סיפור אחד הכיר את הסיפור האחר, ולקח ממנו את הניסוח. אותו הניסוח בדיוק לשני סיפורים הפוכים זה מזה – האחד לדרך נכונה והשני לדרך מוטעה. מה רצתה הגמרא ללמד אותנו בניסוח השווה? נראה שיש כאן לימוד גדול בכוחות הנפש של האדם – מסירות נפש היא מסירות נפש, ללא קשר לשאלה האם היא משרתת מטרה חיובית או מטרה שלילית. אם כן, כשאתה מתמודד עם יריב, המאמין באמת בדרכו, צפה לכך שהאנרגיה הנפשית שהוא ישקיע, תהיה גדולה, גם אם נראה לך שדרכו מוטעית לחלוטין, ולא יתכן שמישהו ישקיע ברעיון כל כך שגוי. אם כן, מסירות נפש, איננה מראה על כיוון נכון, והעבודה שלנו היא לרתום אותה לכיוון הנכון.

שבת שלום
יעקב (יוקי) מאיר

¹ בית אבטינס הייתה המשפחה הממונה על פיתום הקטורת.

² רבים ניסו להסביר, ואני לא מצאתי הסבר המניח את דעתי. אפשר כמובן להסתפק בכך, שאם יש סדר מסויים, אסור לשנות ממנו, ולא משנה מהי מהותו. אך אשמה למצוא גם הסבר מהותי יותר.